

Libri quarti de consolatione theologie.

Job afflicti

Inter coeuos Job vir honestior
Multa refulgens prole beator

Simplex tremiscēs te de' optime
Rectus fidelis criminis inscius
Gentes eoas exasperans nimis
Gazais et amplo velligero grege
Bobus camelis atq; laborib'
Aptis asellis plurima turbaq;
Seruire debens magnifice fuit
Talem flagellis expetit sathan
Tentare duris non aliter valet
Uti malignis viribus vspsiam
Ni det supremus fas dñs sibi
Laxis habentis hinc furiosior
Tradit ruine p̄tinus oia
Septena proles dum bibit ac edit
Tres et sorores obruit hos dom'
Conuulsa venti turbie funditus
Job vero viua rupe manētor
Ferri recocti robore durior
Spes cuius alte fixa petre fuit
Supplex deo mox lumina dirigit
Grates rependens religiosius
Si que dedisti vix pereant ait
Fiat voluntas iure de' tua
Hinc edocemur cuncta per aspera
Ad quē misellos currere conuenit
Quis deprecand' nā de' vnice
Sontes repurgat trux tribulatio
Ac innocentes roborat p̄bat
Cuiusq; dicat mēs bene subdita
Que commodasti si repetis pater
Grat' libenter restituo: cape.
Vis p̄ latrones ense vel ignibus
Aufferre: lino. gratius accipis
Sic forte q̄ si pauperibus darem
Si te vocantē non satis audio
Compelle vestes dilacerās trahere
Demum prout vis dum mō sim tutus

Explicit tertius

Incipit liber quartus
Prosā prima

In qua loquit de trepidatione conscientie hūane respectu iudiciorū dei Et q̄ nihilominus labores assumēdi sunt p̄ republica et adiutorio aliq̄ fundando se in doctrina sacra

Monachus

Deteritis diebus locutus es o volucer quē ad modum pegrin' n̄ suā in theologia q̄rit consolationē in oib' q̄ circumstant cū tribulationib' nunc p̄ tuā fidē edicito n̄quid non penitet en plurimorū q̄ vel in francia vel in generali cōcilio gessisse meminit modo circa cessionē et eiectionē contēdētuz de papatu: scribēdo de ptate pelij. mō circa cās fidei eā p̄sertim q̄ detestat ho/micidia sine legitima autoritate p̄petrata cū sequelis suis. Que cā totius pene turbationis inelytū fracie regnū discerpentis. vt aiunt seminariū fuit. q̄uis a/iam deest aliq̄ cupidinē effrenē dñandi vel vindictā expetēdi nunq̄d nō aliquibus saltē scrupulis sua p̄scia remordet.

Volucer. Quis gloriabit o monache mūdā cor se habē. q̄s dixerit innocens et mund' sum. Quis nō p̄stitit' b̄ iudicis dei terrib' his i' p̄silijs sup filios hominū nō trepida uerit'. Dic afflicti Job. Verebar oia o va mea ait deo sciens q̄ nō p̄ceres deli. quēti. Et iterum. si voluerit mecū p̄tēderē nō potero respondē vnū p̄ mille. Cui conformis ē orō p̄phetica. Non intres i' iudiciū cuz seruo tuo dñe. q̄ non iustificabit i' p̄spectu tuo om̄is uiuēs. Et rursus. Si iniquitates obseruaueris dñe. dñe q̄s sustinebit. Porro qd̄ Isaias se cū ceteris inuolūēs sibi q̄ vilescens. hūmili p̄fessio eptulerit legim'. omēs iusticie n̄re t̄q̄ p̄an' menstruate. Quis igitur iusticias suas velut gloriabund' ostētauerit deo plus q̄ pannū cōfusiōis sue mulier viro. quē deniq; nō exterruerit apostoli v̄bū dicētis. Nihil mihi conscius sum. s̄ nō in b̄ iustificatus sū. Causā reddidisse videtur sapiēs. Timide sunt inq̄t et incerte omnes p̄uidētie n̄re. Et alibi. Prauū cor hois et inscrutabile q̄s p̄gnoscerit illū. Monach'. Quid igit' agit p̄ serenatione conscie sue vt deo sit in pace loc' su'. ip̄eq; dormiat in id ip̄z. Volucer. Doctrinā cōsultat quā theologica tradit

Prosa prima ⁊ Retrū primū

schola. iudicat aliter agendū esse de scrupulis inquietis orientibus ex his que p̄terita sunt. **A**lter super his que agibilia futura respiciunt. fatetur ex preteritis profecto se timere neq̄ timorē hunc abijcit. **A**uget potius coram iudice deo: ita tamen ne desperet sup̄ mīa eius s̄ in solidiorē spem assurgat. formidat ne forte posuerit sibi laqueos inimicus latentes et abditos in via hac veritatis qua ambulabat. **N**eq̄ enim dubius s̄ certissimus est id ipsuz quod prosecutus ē veritatem esse catholicā. **C**uius oppositos errores impios atq̄ pestiferos exterminari querebat ordine iudiciario. **I**ta enī se iudicat obligatum firmiter credere ⁊ nullatenus dubitare de noticia ac intellectu diuinorū preceptorū. **A**lioquin se si delem quo pacto reputaret. **C**ū scriptuz sit dubius in fide: infidelis est? qd̄ utiq̄ veritatē h̄z duz q̄s illa dubitat que per eruditionem sacre scripture certa tenet ⁊ explicita fide tenere. **N**eq̄ enim generalis suffecerit credulitas in multis nisi particularis affuerit. plus aut minus iuxta personarum ⁊ eruditionū qualitatem. **V**erum si iuxta hoc iter veritatis posuerit scandalum angelus sathane q̄ se transfiguratur in angelum lucis non ita est vsquequaq̄ certus neq̄ sit si scuto veritatis ita protexerit eum deus q̄ timere non habuerit a timore nocturno. a sagitta volante in die a negocio perambulante in tenebris ab incurso et demonio meridiano. **D**emoniuz planem meridiano dixerunt sancti quod et fallit et sub specie tamen boni non qualiscunq̄ sed magni boni fallaciam tegit. **H**ic ē laqueus magnorū viroz dum magni nō humiles sunt in oculis suis dū proprie magis q̄ aliene innituntur prudētie. dū extollunt se in cogitatione sua sicut taurus: dū preterea sic agūt quasi facti ⁊ si nō verbo dicerēt manus nostra excelsa. et non dñs hec oīa fecit q̄pe dum p̄uenire monitiones suas arrogātia sup̄ba non subsequi in humilitate lachrymis ⁊ māsuetudine sepius inueniunt. **D**eniq̄ supra modum terribile est illud sapiētis conitruū. **E**st via q̄ videt homini iusta

et nouissima eius ducunt ad mortē. **B**eat⁹ igitur vir sapientis testimonio q̄ sp̄ est pauidus. q̄ nisi in timore dei se instanter tenuerit: cito subuertet domus sua. **N**oli propterea mirari. **M**onache si tales inter recordationes positus pauet ⁊ extimescat p̄sertim cum perfectā charitatē q̄ foras mittit timorē non se p̄sumat adeptum utinā h̄re se cognosceret minimam vel imperfectā. **M**onachus. **E**xterruisti me talia d̄ timore differēs. et in hos me trulisti scrupulos dubie q̄stionis si p̄ prosperitate reipublice. si p̄ defensione veritatis catholice. si p̄ erratū vel delinquentiū correctiōe quiniis hoīm se debeat exponē sed sedere solitariū et reputare sapientē esse q̄ non curat in cuius manu mundus sit. **N**ā si bene precipiunt qui docent nihil esse agēdum qd̄ dubiuz est an bonū sit. exponūt enī se periculo. **E**t qui amat periculuz dicit sapiens: peribit in illo. **Q**uis audeat sub tanta rerum humanarū incertitudine quidpiā deinceps palam p̄sequēdū amplecti. **V**oluer. **A**udebit si cert⁹ fuerit ex doctrina sacra q̄ fundata sit i iusticia fidei prosecutio sua p̄ qua certādū est vsq̄ ad mortem corporis vel i anima deterius moriēdum.

Primū metz̄ iiii

In quo dat̄ ratio cur de⁹ legē naturalē dedit in scriptis lapideis. de h̄c i euāgelica lege repetiuit

Ex in tabellis a deo binis olim
Insculpta petrinis. ē p̄tinēs decē
Precepta nature qd̄ idcirco fuit
Legem q̄ impressam p̄ indelebile
Lumē p̄ nostris in cordib⁹ fuscauat
Nox criminum nubesq̄ flagicioz
Obscura nec non p̄tinax suetudo
Que prima circa vera mentiri facit
In moribus secte docent hoc impie
Illuxit ergo summi velle p̄ fidem
Rursus iubens signis et in miraculis
Dādata serues hec dei vigil tui
Si non mori vel perire funditus vis.

Prosa sc̄da quarti

In qua ponit̄ diffuse distinctio de tri/

Libri quarti de consolatione theologie

plici certitudine addēdo qualiter intel
ligi debeat illud gregoriū Bonay mēti/
um ē culpam agnoscere vbi culpa nō ē
Et quālibet pōt h sine mēdacio fieri

Monachus

Sed cauēda sunt o volucer scā
dala. ve enim homini per quem
scandalum venit. Obseruanduz
ē preterea in collectione zizaniorū ne si
mul eradicetur et triticum. Tolerari de
niq; mala iubent q si tolli qrerent/ dete
riores afferrēt exitus. sic ethnici. sic sara
cen. sic heretici plerunq; dimittunt nec
impugnant imo sic agē cōsiliū ē vbi cōi
tas ē in culpa ne deterior scissura fiat
Volucer. Scandala phariseorū ptem/
nenda docet veritas. **V**inite eos inquit
ceci sūt z duces cecorū. talia quippe vita
re nec possumus nec debem. **S**z neq;
deserenda ē veritas aut vite aut doctri
ne vel iusticie dum certū habem q pe
riclitare nō silētio: z opposita falsitas
firmare iuxta regulam. **E**rroz cui non
resistit: approbat. **M**onach. **R**edit ec
ce sermo noster ad materiā q d zelo tra
ctata ē. **C**adit pterea in aliam difficulta
tē qualiter et qn certi erim q defensio
catholice veritatis non plus affert no/
cumēti q; vtilis edificatiōis qm si plus
officit nonne tenenda erat iussio christi
supi inducta. **N**olite sanctū dare cāib?
Cui parabola de zizanijis non tollēdis
consona ē. **V**olucer. **A**dhibēda ē sa
teorū p dissolūtiōe difficultatis isti q plu
ries incidit doctrinalis vna distinctio:
Cui vel ignorātia vel inaduertētia ml
tos etiā phoz atq; theologoz p̄turba
uit. **I**taq; certitudo vna ē supnatural.
altera naturalis. tertia moralis vel ciu
lis. **C**ertitudo supnaturalis ita se habz
q non stat aliquē sic assentire z falli. **E**t
hec itez certitudo diuidit q qdā ē cui/
dētie clare z intuitiue in patria beatorū
Altera euidentie reuelate i illustratiōe
pphetaz. **T**ertia soli adherentie i spe/
culo z in enigmate q non euidentie rō
nis innitit sz auctoritati diuine qlē. cer/
titudinē fides hz z prestat i cordib fide
liū. **E**st enim qlibz h̄mōi certitudo tāta

q p nullā potētiā etiā diuinā et absolutā
fallax eē p̄t. alioqn de negaret semet
ipm. **H**ac philosophorū schola nō vidit
neq; stoycorū neq; peripateticorū neq;
achademicorū. **N**ec certitudo p tertio
sue distinctionis mēbro fidelibus omni
b dū peregrinant i via cōuenit q; tā
ta certitudie nedū duodeci articulis fi/
dei sed toti sacre scripture credē nē ē
actu vel habitu implicite vel explicite
qlit credendo certi sūt neq; falli possūt.
Alioquin iuxta qd p̄actū extitit dubi
us i fide: infidelis ē. **C**ertitudinē hanc i
martyrib talē vidim vt absq; vlla dubi
tatiōe mallēt relinq;re vitā q; fidē. **C**ete
rū paul hac subnix expressur vchemē
tiā certitudis asseruit p̄ditionalē. cuius
aīcedēs sciebat impossibile. **E**tia inqt si
āgel de celo vob euāgelizauēt p̄ter id
qd euāgelizatū ē: anathema sit. **N**eq; tū
negādū ē qn paul vltra certitudinē ad
herētie p fidē certitudinē habuerit cui
dētie p reuelatiōis illustrationē z qdā/
mō in trāsitu seu raptu p gloriā. **P**orro
certitudinē alterā q naturalis dicit iue
nim q talis ē q nō stat p naturā q ali/
q; talit assentiat et fallat. **H**ac Arist. et
peripatetici. hanc et stoyci philosophi
posuerūt nob possibile i p̄mis p̄ncipijs
p se not. videlz p̄gnit. ex sola t̄miorū ap
p̄hensiōe vt q qdlibz ē vel non ē. **P**o
suerūt z i p̄clusiōib demōstratis z i cui
denti p̄seq̄ntia deductis p talia p̄ncipia.
quēadmodū dixerūt mathematicā sciāz
eē certissimā. **A**chademiici nō i qb? **S**o
crates. **C**arneades. z **C**icero. dehic poste
riores aliq nouā visi sūt induxisse sciāz
nihil scire. imo nec h scire q nil scimus.
ita tollē voluerūt e medio certitudinem
oēz dicētes de oī re ad vtrāq; p̄tē ex eā
disputari posse. **E**t itaq; neq; p̄mā de q
locuti sum certitudinē supnaturalē ne
q; naturalē putabāt vllaz esse. **D**eniq;
certitudo q moralis dici pōt vel ciuilis
tāgit ab Arist. vna cū p̄nti certitudine in
ethicorū suoz p̄ncipio. **C**ui snia ē. disci/
plinati eē i vnaqua; re certitudinē q/
rē iuxta exigētiā materie. **E**q̄ ei vitiōsū
ē inquit p̄suadētē q̄rē mathematicū z
moralē demonstrātē. non enī consurgit

Prosa secunda

certitudo moralis ex euidencia demon-
strationis sed ex probabilibus cōiectu-
ris grossis et figuralibus magis ad vnā
ptē q̄ ad alteram. **T**alem certitudinem
si penitus negauerint academici. si nō
eaz preterea sufficientē dixerit ad aliq̄d
moraliter operari. viderint qua ratioe
presumpserint aliq̄d vel agere bonum
vel omittēre malū. **C**ōformiter ad iudi-
cium rationis quale debet eē certum si
cut certa est in se virtus. alioquin virtus
non est. **D**onach? **A**nimaduerto vo-
lucer qm̄ ex prima certitudine multa pos-
sumus et debemus nos fideles sine scrupulo
corde credere ad iusticiā. et ore p̄fi-
teri ad salutem. p̄sequi defendē et tueri
p̄us q̄ vacillet vlt̄ auferatur a nobis hu-
iusmodi certitudo. **I**ntelligo preterea q̄ i
agilibus humanis que tantaz h̄nt veri-
tatem. **D**icente **A**r. vt experientia teste
vt casu magis q̄ arte constare videant̄
sufficit tertia certitudo qualis nō sp̄
scrupulos oēs abijcit sufficit vt contem-
net vel superet sic operādo quasi nō
sint. **S**z qua rōe possit hoc fieri scire cu-
pio quid aduena n̄r in his agat. **G**lo-
lucer. **D**e scrupulis sicut predixim? in-
dicat alit̄ agendū eē dū oriunt̄ ex p̄teri-
tis. alit̄ dū i eis q̄ agēda sūt occurrerit.
De p̄teritis q̄dem opib? iā amplectitur
Gregoriū sniam. **B**onarū mētium ē ibi
culpā agnosce vbi culpa non ē. **C**onfor-
miter et ad illud **I**ust? in principio ac-
cusator est sui. **C**onstituens itaqz se corā
tremendo tribunali districti iudicij dei
consciā p̄p̄riam audit et sustinet accu-
santem euz. quāto maiori seueritate scit
et pōt. quatenus fiat ei sp̄s contribula-
tus et ingens confusio p̄tricio et humili-
atio cordis. ita vt cadat a se p̄ oimodaz
p̄p̄rie defensionis desperationez. neqz ei
vult cum diuina iusticia contendere ne-
qz cōscie p̄ iusticia testimonium feren-
ti contra se reuz silētiū imponē. suadet
potius vt clamet vocibus magnis.
Iste est equissime iudex de?. iste qui p̄
iusto iudicio tuo damnandus est. pecca-
uit ei i talibus et talibus sup numeruz
arene maris vt p̄cā sua vix totus cape-
re possit mund? **S**unt enī abyssus mul-

ta et tenebrosa nimis q̄ altam sibi dam-
nationis abyssum meruerunt et inuocāt.
Et hoc dñe de? in voce cataractarū tu-
aruz. hoc ē viarum tuaz inscrutabiliuz
et iudiciorū occultorū in quib? hō p̄sticu-
t? vidē nō pōt an amore vel odio dign?
sit. neqz p̄gnosce de suis superiorib? q̄n
tūcunqz iustā videant̄ q̄ terminent sine
aut qua districtiōe iudicent. **A**ccusatus
inter talia reus non defensoris s; accu-
satoris testis et iudicis in se p̄tes agit
exaggerans quantum pōt. **Q**ui etiam i
toti? populi chustiani fudis; sanguinē
sperat in illo apostoliverbo si nos iudi-
carem? non vtiqz iudicaremur. **Q**uo cō-
tra fit i hūanis iudicijs qm̄ cōfitemi cri-
men mors inferē. ap̄d deū nō apud quē
ē mīa et copiosa redemptio. **M**ia hic dū
viviū? superexaltat iudiciū quo fit vt
damnād? i curia iusticie habeat aditum
cum fiducia ad thronū gr̄e ei?. q̄ saluat
damnantes se. absolutionē cōferens in
auxilio oportuno. precipue si dimiserit
homo ex corde debitorib? suis. vt p̄fici-
pes velit eos fieri glorie neqz vidictaz
q̄rē cupiat s; oret p̄ salute sua. q̄ fit vt si
dent̄ dicat deo. bullas venie sue prestā
de h̄ns. dimitte nobis debita n̄ra sicut et
nos dimittim? debitorib? n̄ris. **D**onach?
Talia frequenter audiui volucer. **S**z
qualit̄ absqz mēdacio vel fictiōe potest
i multis tale aliq̄d agi non satis aptuz
ē. **E**sto nempe q̄ de p̄teritis opib? scrupuli
sint in cōscia nō idcirco reaz se iudicare
h; **E**st ei scrupul? vacillatio q̄dā
dubitatio vel formido cōsurgens ex ali-
q̄b? p̄iecturis debilibus et incertis. **A**li-
oquin si ex vehementibus argumentis
et p̄babiliorib? p̄ hac pte q̄ p̄ altera du-
bitatio cōsurgēt iam non scrupul? sol?
vel leuis trepidatio dici deberet s; mo-
ralis de trāsgressiōe certitudo. **D**ix? nō
neqz cautū videret si p̄t h̄mōi scrupu-
los consciā testificationem vel damna-
tionem ferret certam. **N**unq̄d interro-
gata ab hoibus vel acriter a seipsa men-
tiri sibi volens respondebit propter so-
los scrupulos se in veritate ream se cri-
miosam se damnandam existē? nōne ma-
gis i hoc casu de merito q̄ de p̄cō et.

Libri quarti de consolatione theologie

ita potius de saluatione q̄ de damnatione p̄sumit. Quo pacto fert igit̄ contra semetip̄am damnationis sniam? Augēt dubitationē apostoli dictū. **M**ihi inquit p̄ minimo ē vt a vobis iudicer vel ab humano die s̄ neq; me ip̄z diiudico qui tamen alibi se primum fateē int̄ peccatores. venit inquit de? saluos facere p̄tōres q̄rum prim⁹ ego sum. Oro qualē ad ista responſionem aduena noster daret.

Volucer Qualē nimirū dat aposto- l⁹ dum subdit ad preallegatū q̄dā verbum. q̄ me iudicat dñs ē z alibi **S**cio q̄ in me non habitat bonum. conformiter ad illud christi. **Q**ui ex p̄rijs loquit̄: mē dax est. **C**ertissima igit̄ non scrupulosa rōne tenere debet omnis homo viuens qm̄ sine gr̄a dei damnatus ē. quapropt̄ humiliet se homo quātū potuerit. sibi uileſcat. se deſiciat. se conculcet ī recogita- tione ſua q̄ non haberet q̄ deo damnāti respōderet. quid obijceret dicēti. amice non facio tibi iniuriā. accipe q̄d tuū est et vade. **Q**uid ē at̄ illud tuū nisi peccatū/ nisi mendaciū? **L**egisti q̄ sanctus abbas agathon moriens fratrib⁹ inter- rogantib⁹ an timeret z an in operib⁹ ſuis confideret: respondit **I**n veritate ti- meo neq; confido in op̄ibus meis quo usq; venero ante deum. qm̄ alia sunt iudicia dei alia hoīm. **M**onachus **T**o- tus crede mihi volucer horrore concu- tior totus merore tabesco. totus ī deso- lationem et in quandā velut desperati- onem deſicio: hec audiens. nec quid de p̄teritis nec de futuris agaz scio. **V**olucer **A**tuero german⁹ tu⁹ hac p̄sidera- tione sic vti nitit̄ vt inter tot p̄men- tia mundi mala. int̄ tot hostiles carnis ac demonis molestias p̄ ipsam dño pro- picio fortiorē assurgē q̄rat in spem. solis- diorem p̄solationē. z in trāquilliori par- ce quiescere cui⁹ rōnem z modū colloca- tio diei prioris exposuit. **M**onach⁹.

Memini. p̄ desperationē eī ad spem ve- nire docuisti. causant nihitominus scrupuli tales inquietudinem mentis quaz fluctuare faciunt. a qua sicut musce mori- entes p̄dūt suauitatē odoris. i. deuotio- nis z amoris sentimentū. **E**nigilare dei

mum p̄pellunt z exuscitare dilectam p̄- usq; ip̄a velit. **V**olucer **A**ccipito cō- silium.

Secundū metz̄ iiii.

In q̄ docemur qualit̄ vti debeam⁹ scrupulis quētib⁹ ex p̄teritis culpis

Sicut tuū tabescit in te
Scrupulis exagitatū
Cor gemens z anxiatū

Persta fortius in spe
Filijs suis quid obest
Prouida cura patris scit
Pane filiorū seruus
Et quandoq; cibatur
Sic cibo serui frequenter
Paru⁹ vescitur heres
Glorietur vt nequaquā

Et speret cor vtrinq;
Proximū solet iuuamen
Fieri contribulatis

Monne fluat⁹ et p̄celle
Expurgant mare crebro
Parturit filiū mater
S̄z non absq; dolore
Letus alacrisq; fies
Morū ple beatus
Si memor dei recusas
Pic solamen habere

Prosa tertia quarti

In qua fit iterū sermo sup̄ eadē re do- cendo q̄ serenatio conscie p̄ sentimēta deuota n̄ ē signū efficac̄ dīne gr̄e gratū facientis. **A**ddit̄ de mō se habēdi respec- tū scrupuloz consurgētium circa ea q̄ sūt postēi⁹ agēda. z qualis certitudo suf- ficat z vñ colligit̄

Monachus

Quod quis blandimenta mūdi su- paucrit. quis adimpleuerit pro- pheticū votū: letet̄ cor meū vt ti- meat nomē tuū! **Q**uis ad sacrificiū salu- tis offerendū accedere presumpserit si fuerit alien⁹ a dulcedie dei: si aruerit sic- mons gelboe in q̄ nec ros desup̄ refri- gerās nec pluuia rigās z secūdans ca- dat s̄z sit sibi celum eneuz et terra ferrea deserta z inaquosa? **V**olucer **V**oluer

Prosa tertia

rimos crede mihi sefellit nimia sentimē
toꝝ hmōi conq̄sitiō seu cupido. hoc in
tur lupinis et begardis. hoc in quibus/
dam deuotis non fm sciam expertū est
qui deliramēta cordis sui p dei sentimē
tis amplexantes turpiter errauerūt. **A**
lij frustra conati sunt ad nihil passiōabi
liter affici cum sentiret apostol⁹ aliaz le
gem repugnantē. **A**lij ita deo se voluer
rūt tradere q̄ omnia de⁹ ageret i eis: tm̄
mō passiue se habentibus. **A**lij p vno
nem apicis mentalis cum spūsācto tra
dunt haberi sciam mysticā de deo. Ita
tñ q̄ deus non apprehendat sub quacū
q̄ rōne vel entis vel veri vel boni. **S**
ab istis et a prioribus inquirūt vbi me
ritū erit si dilectionis voluntarie null⁹
habeat actus? **A**tnero qua rōne debeat
cor tuū medias inter scrupuloꝝ ac tēta
tionū agitationes se gerere te doceat ex
emplū palpabile. **E**t tunc naute quodaz
vasculo in quo sup cuspidem erectā li
brata ē ex tñsverso volubilis acus fer
rea. cui⁹ acies affecta ē p magnetē q̄ fit
vt in polum articū assidua sit sua dire
ctio. **N**on aliter cor affectū dei dilectiōe:
in fide et spe ferri conuenit i deū. **P**or
ro sicut ex motu vasis cōtinētis acum
agitat⁹ acus aliorisū nunc dextrorsū nūc
sinistrorsū. redit tñ sp in id ipsum dum
quiescere sinūt. **C**onformit turbationē
aut vacillationē cor pati videt⁹ ex scru
pulosis motib⁹ mō p has mō p illas pas
sionū fluctuatiōes. maneat attamē diui
n⁹ amor firm⁹ saltim in habitu qd suffi
cit si non penit⁹ eiecerit ipm hō. **E**t ita
sufficit vt aliqs inueniat⁹ constātor resi
stē pētis. immo corp⁹ exponē martyrio.
carens actu talibus sentimentis q̄ ali⁹
abundant⁹ plen⁹ eis. **Q**uare pz signū istd
sensibilis suauitatis inefficacit⁹ arguere
charitatē dei si nō affuerit comites cha
ritatis signate p apostolum. **C**haritas
inquit patiens est: benigna ē cum reliqs
quas subiungit. **I**taq̄ si fides si spes si
cetere virtutes informes esse possūt dū
deest charitas effugiens a facie latentis
superbie cur non poterit hec expta sua
uitas? **G**ustas igit hanc suauitatem vtē
cum humilitate et gratiaz actiōe. gustu

cares fer in patiaz māfuetudie. attē dēs
q̄ aliqñ demon abuti naturalis bono te
neri cordis vt ē in mulieribus. sicut ecō
uerso pōt grā naturale bonū tale in ad
iutorū sui sumere vt vehemētiorz cre
brior inualescat spiritualis deuotio. **S**
dū surrepit supbia (quib⁹ ei non insidie
tur que vexare voluit apostolū?) tollit
hec par interior. reditq̄ colaphisatio tē
tationis custos hūilitatis. q̄ casu suffici
at grā dei. **N**ec more generatiōis prauē
et peruerse diuinū sibi deuotionis signū
querat. **M**onachus **E**cce relabimur
in id qd ab initio q̄situm est. qua ratiōe
poterit aliquis quicq̄ aggredi sub du
bio constitutus an agat recte si ex inter
riori conscientie motu sufficiens certi
tudo non habet? **P**eribit deniq̄ om̄is
ars distinguēdi veras a falsis immisso
nes pphetias aut reuelationes. **V**olu
cer. **H**abes sup hoc vltimo scripta nō
paucā pegrini nri. **P**rimū nō respectu
eoz que futura sunt: de preteritis q̄ppe
iā dixim⁹ sic obseruare conuenit vt non
reputet⁹ culpa vbi culpa non est. **A**lioq̄
causat⁹ erronea conscia p̄ quā si qdlibet
atretet⁹ fieri iā culpa ē si fluctuet anim⁹.
Preterea sub hac dubitatione velut ad
vtrumlibz nesciens quid actur⁹ sit consi
lium ē. vt nō agat. qm̄ exponēt se disci
mini quo casu certum habeat q̄ peccat.
His igit quicq̄ securus agere. certus
sis illud esse bonū neq̄ virtuti contra
rium. **S**z refert qua certitudine. sufficit
nempe certitudo moralis qualē vocau
mus vt vel non sis in peccato dñ facis
quod i te ē: aut saltē peccatum non in
curris nouum p temeritatem. **E**xempli
grā celebrādi. orta ē ei ex diligētia tue p
paratiōis excusatio. **C**eterz moralis hec
certitudo p doctrinā calligit altero triū
mōz. vnus puēit ex alteri⁹ auctoritate.
Alter ex ppria eruditiōe. **T**ertius ab ex
perimentalī p̄fuetudie. **S**ub pmo viuūt
incipientes z animales. **S**z scōd p̄ficien
tes et rōnales. sub tertio perfecti z sp̄ia
les. **C**onsonat p̄hs tradens tres hoīm
maneries ad doctrinam inueniri. **P**au
ci per seipsos dociles sunt ppter clarā
sue complexionis armoniam. **A**ddo vel
C iij

Libri quarti de consolatione theologie

aliam gratiam gratis datā qua faciliter agenda percipiunt. scripturas ut Aug⁹ intelligit. Multi per alios erudiunt recipientes ab eis intelligentiā scripturarum aut si nequeunt credunt saltē dicentibus et obediunt. Tertium genus desperatum ē ad doctrinam qui neque doceri possunt neque docentibus assentire volunt. quibus relictis (sē ei plus dyscholi quā multa ex brutis que per humanam domantur industriam. ut canes ut equi ut simice ut aues alię) fiat sermo de reliquis puta quod religionum instituendarū principalis causa fuit auctoritas regimīs cui magis obedientia prestaretur quā proprie rationi quā in plurimis dubia valde est. debilis. et incerta. Prevalere similiter habet hec auctoritas respectu iuniorū quorūlibet ad magistros. vel parētes. quoniam iudicium proprie rōnis vel nullum vel imperfectū habēt. hoc pythagore schola servabat. Sic iubet dominus dicens. Interroga patres tuos et dicent tibi. maiores tuos: et annuntiabunt tibi. Maiores intelligo qui multis experientijs eruditi sunt in agilibus humanis quorum iudicia tradit Aristoteli. esse recipientes rōnis principia propter multa vidisse. Extēditur hoc ad eos quod respectu diuinorum propter consuetudinem exercitatos habēt sensus quales iam in solitudine sibi viuē sufficientiunt. Superest sancte doctrine modus propositio nostro vicinior vñ sumit in agendis sufficiens et moralis certitudo. Datur modus iste nutritus quod ex studio/la perscrutatiōe diuinorum mandatorum qualem suadet sapiens. Que tibi precepit deus illa cogita sepe et in pluribus operibus eius ne fueris curiosus. Et iterum nihil dulcius quā respicere in mandatis dei. Hinc beatus dicit psalmista quod in lege dñi meditatur die ac nocte. cum ceteris absque numero cadentibus in hac sententiam. Itaque semel in scripturis suis locutus ē deus. et id ipsum ait Job. non repetet. quoniam sufficienter erudiunt et consulunt. tñ modo relegantur puro fideli et integro corde. Malinolis quidē et incredulis tenebrosior inde nascitur errorū caligo quos in hereticis olim ne

scio si amplius nostra hac etate: prospicuum fuit. quando cecutientes facti sunt multi circa fores principiorū moralium que sunt de primis impressiōibus nature. que rursus digito proprio scripsit deus in tabulis lapideis ad indelebile memoriam. repetens ea tertio per fidei traditionem in euāgelio. Itaque lugere plangere quod compellimur.

Tertium metrum iiii.

In quo loquitur quod precepta legis nature sunt etiam precepta fidei ac legis euāgelice. conquerendo de erroribus contingentibus circa ea.

Sigma quāuis proferat secū fides. Est a fonte tñ lucis origo sua. Per hanc sophie veritas recondita. Quam natura neque insinuasse patet. Reuelat ecce paruulis amans eos. Atque docens et cum simplicibus gradit. Sui superbis mente cordis clauditur. Vult intellectus subsit ut omnis ei. Petitque sensus omnis ut se denegat. Debz homo totus obsequium dño. Par nempe bestiis peccādo factus est. Indiget hinc fidei subdē colla iugo. Ut ambulet vite vias nec offēdat. Pandit qualis sit finis habēdus ei. Precepta rursus inculcat prius data. Nam mos puerus obnubilat ea. His ingredi vitam mandata conserua. Roborat hic decedē chris in alta leuās. Si primo per se nota precepta decem. Mens scelerata docz falsa vel ambigua. In his fides fit obscurior plena. Meridie palpans amodo quid superest. Jesu benigne quid pot magis tuā. Exterius legem tradere ludibrio. Modos et regulas viuendi deinceps. Quos his euersis plebs tua suscipiet.

Prosa quarta iiii.

In qua loquitur incidentē de theologis et iuristis quales eē deberent et quales aliqui sunt. Concludendo quod in morali negotio non pot vniversalis ars tradi quā proferre sufficiat certitudinem in particulari quilibet agibili quin consurgere possint scrupuli mētis inquietatiuis.

Prosa quarta

Monachus

Hoc est voluerit quod stomachabat
nup mecum dum theologiaz est
terres vnde fit quod nonnullos ex
theologis experimur in nullo meliores
vtinam non deteriores ceteris hominibus
Voluerit. Nolo monache de aliena
vita theologorum. nec aliorum scrutator
esse vel censor curiosus. Hoc vnus cre
didi propter quod et locutus sum quod the
ologia non admixta fidei spei et charita
ti inflat et officit. quemadmodum de philo
sophia romanorum refert apostolus quoniam propter
ingratitude datam sunt super alios ho
mines in reprobum sensum. Causam reddit
quod cum agnouissent non sicut deum glorifica
uerunt. neque gratias egerunt. Ingratitude
nem homo maiorem esse in contemptu vel
abusu theologie quam phie nemo dubita
uerit. Propterea sicut apud Ciceronem
orator describitur quod est vir bonus dicendi pe
ritus. Ita theologum nominamus virum bonum
in sacris litteris eruditum. non quod er
uditione soli intellectus sed multo magis
affectus ut ea que per theologia intelligit
traducat per iugem ruminacionem in affectum
cordis et executionem opis quatinus sapia
fina nomen suum sapida sit in bonis suavi
ter et iocunde. in malis tristabiliter et acerbe.
alioquin tales instar. Vrie ferunt lras dam
nationis sue. dant aduersus semetipsos ex
ore proprio iudicium. plerumque inficiunt ex pro
picio vite que instruat verbo doctrine. Sacras
denique lras impudentis suis inquinatis
moribus et desiderijs subseruire compellunt
sensum a sanctis patribus traditum distortan
tes. immo sepe nescientes. nescia profecto
est pars magna talium qui se theologie profes
sores iactant ita ut experiri stupor sit.
Ideo quippe theologia nesciunt quod se curi
alijs quotidie tradunt. Esto sciant. vi
des quemadmodum ratio dos hominum preclaris
sima vertit reprobis ad suam aliorumque
pernicie. Vnum quod quanto melius tanto
furiolosos eos que ad sobrietatem ipso non
vtuntur reddit. non vini vitio sed potantibus
Dicta sint hec interim quatenus animo
tuo tristi mos gereret et solueret quo
facta: simul ut ea que de theologica con

solatio de scribimus qualiter et a quibus ac
cipienda sint vtiliter insinuarem. Con
fido in domino quod apud idiotas sollicitos de
salute sua in quibus est simplex fides. certa
spes. et suavis charitas insidebunt fructu
osius in animo theologicis sicut: ideo non
frustra sunt. que apud repletos lris gi
gnentibus scientiam illam quaz inflare
dicit apostolus. Oculum vero que nesciat quantum
turbat aut excecatur istario. Sunt alij min
culpabiliter nescio minus tolerabiliter erran
tes que ex doctrina dum morale querunt
certitudine nullum lumen rationis mouet
ad assensum cuiusvis agibilis. tamen satis
est si dicere potuerit. Hoc scriptum est. hoc
talis doctor in lectura sua sensit. hoc ali
us ita posuit. similes aspicientibus verso
ad solem dorso splendorem eius in monti
bus quos ad aspectum solis nullus sufficit
ostendit. digito attollit. Cur ita. Quia
deorsum oculum mergere soliti sunt ubi
non aspiciunt sol nisi circumuolutus cali
gine. Plane. lucis natura nedum sensibili
lis sed intelligibilis ita se habet. ut quanto lo
gius ab origine prendit eo fiat debilior
crassior et subobscurior. Propterea si
lumen intellectuale iugiter ad infima con
sideranda demergit grossescit et crasse
scit quodammodo ineptius reddit superio
ra quamuis lucidiora conspiciere. Sed
neque lumen veritatis accipiunt isti nisi
circumuolutum sit quadam veluti cali
gine traductionis humane. **M**onachus
Experimur id sepe quod dicis.
Sed quid proinde faciendum sit insi
nua. **V**oluerit. **M**onendi sunt ab
ingressu studij non ita figere solam in
constitutionibus suis retinendis. me
moriam ut plurimum mos est: quoniam exer
ceant intellectum: rationemque consulant:
ex quibus principijs vel moralibus vel the
ologicis originentur huiusmodi consti
tutiones. Ita enim fiet ut collustrentur
lumine primorum principiorum quod si vel
nolunt vel nequeunt credant illustratis.
Recogitent insuper prestantiam huma
ne conditionis que ad hoc condita est ut to
tum sensibilem mundum: que per sensum por
tas ingreditur imprimendo species suas.
atque simulacra: reducant in primum principium

Libri quarti de cōsolatiōe theologie

deū cū quadā simplicitate et puritate
Ita pcedēs a deo mūd^o sit eo cōtinue
vtilior in suis p^{ri}b^o q̄ longinuior p^{ri}t
in elemētis videre est et in solis lumie.
Rursus autē reddi^t spūalior magis ac
magis p opationē intellect^o agentis in
phantasmata corpalia Ex quibus elicit
sua virtute spēs itelligibiles simplices
et incorporeas Et sicut natum ex carne
sensuum caro erat suo mō sic qd nascit^r
ex itelligibili spū: spūs est Adeo q̄dez
vt non dubitauerit apostolus dicē Qui
adheret deo vnus spūs ē cum eo. Nec
opatio p̄cipue spectat ad eleuatos theo
logos exercitātes se ad theologiā mysti
cam q̄ per abnegationē tēdit in simpli
ficationē. vtz qū venienduz ē ad agibi
lū tractationē: o3 rurs^o in inferiora re
spicienda descendē. Alioquin fallerent^r
isti modi ad p̄mos contrario si lumini
p̄ncipioz herēt adeo q̄ conclusionū
visionē ommitterēt. exemplo astrologi ca
dentis in foueā dñi ambulās respicit a/
stra Deniqz perfect^o erit q̄ studiosa circū
sp̄ctione versabit^r in vtroqz. hunc iuri
stam theologiū et cum theologo iuristā
iudicabo Quales fuerit p̄mi doctores
et quoz sentētis decretales decreta qz
compacte sunt ¶ **Monach^o** ¶ **Raros af
fert etas n̄ra tales: cām scire desidero
Voluer^t** ¶ **Pauci tolerānt laborē stu
dij. in multis vel etas vel ingenium vel
sumptus nō suppetūt** Euenit p̄terea q̄
mystica agar ancilla videns se peperisse
h3 cōtemptui saram dñam quā sterilem
existimat Rachel insup fortassis limpi
dos h̄ns oculos irridet aliqū mordaci^o
sororis lye lippitudinē cū se mutuo in
re sorozio conueniat honorare. ipsā q̄qz
agar imperio dñe sue subijci: dictatis qz
p eā equū fuerat obedire Subinde per
pendis difficultatē infinitā quā h3 mo
rale negociū dñi psequi queritur q̄ non
satis ē itelligere qd verum sit et quid
rectū sicut cadit sub arte tradere. s3 par
ticulares circumstācias q̄ variabiles s̄t:
neqz sub arte neqz sub doctrina veniunt
Circumspicere necesse est statum in p̄
mis reipublice cum morib^o eam regen
sum si iuxta cōsiliū soceri moysi sunt vi

ri potentes timentes deū in quibus sit
veritas et qui oderint anariciam neqz
sit apud eos personarū acceptio nec in
constantia neqz deprauatum consilium
Alioquin non exibat ab eis iudiciū re
ctū quantuncunqz fuerit postulatum ni
si prouiderit ex alto de^o qui p pueros p
iniquos p bruta p demones sepi^o exer
cuit iudicia iusta Quia in re thobias ore
diuino locut^o ē dum filio iussit consiliuz
sp a patiēte pquirere. omni tpe benedic
deū et pete ab eo vt vias tuas dirigat et
oia consilia tua in ipso pmaneat. Que
sint autē consilia dei aperuit psalmista
loquens ei Consilium meum iustificati
ones tue. non ita tamen vt humanū cō
siliū deserat quod vtiqz debz existima
ri diuinum. si rite humiliter. si deuote. si
obedienter fuerit inquisitum Quale zel
lus feruidus et omnis genēaliter passio
vehemens solet nec petē nec petito vel
ingesto credere ¶ **Monach^o** ¶ **Omitta
m^o deinceps ea loqui que sub eruditiōe
doctrinali non veniūt. neqz eī moralis
certitudo q̄ntū ex dictis colligo pōt s̄
vna regula tradi q̄ sufficiat in om̄i casu
consciām agentis reddē securā se nō de
liquisse qd ex euētū rerū ppendi sepius
solet. ¶ **Voluer^t** Propterea constitu
te sunt in figura Tres ciuitates refugij
fides. spes. et charitas. continentes la
uacrum p̄nie et emunitatis asyliū quate
n^o pax cōturbata p ea que se fecisse for
midat hō reformetur. que pax qualiter
obseruanda sit itellige**

Quartū metruz iiii

In q̄ docetur quomō pax mētis possit
aut debeat inueniri

PAltra pax summi mun^o opimū
Te voluntati sit bona t̄m
Muncius defert missus ab alto
Nā male menti qualis erit pax?
Sternit lecto sorde repleto
Complect et spinis se vitioz
Qualiū turba dilaceratur
Tractet nūc istuc rursus et illuc
Dissidet secū se qz remordet.
Virib^o vanis oipotenti
Stulta guerrā dat more gigantuz

Prosa quinta

Pugnat e contra qd qz creatuz
Ius sui regis sedulo seruās.
Si placet fiat vera tibi pax
Ordinatus sit primitus omnis
Motus affectus nec vagus erret
Queritans extra posse quieto
Se frui mūdo qd nequit eē
Pauca pertinet: non alienis
Litib' se det hz nec habenas
Sensibus laxet. semper anhelet
Legis etne iussa tenere.
Litteris sacris assiduus sit.
Quippe dat pacē zelus eaz
Pacis eterne pignus et arram

Prosa quinta et vl tima libri quarti

In qua pōit sub psona theologie grans
dis oratio cōsolatoria sup casib' huma
nis nomiatim illius q tūc franciam cō/
turbabat. Concludēdo supmū cōsolatio
nis theologie gradū i ai preparatione
ad martyriū

Monachus

ADueniat oro pax ista nobis At
uero nōdū satis explicuisti que
sit apud peregrinum nrm cōso
latio specialis deliniēs eū in tā confusi
bili rerum tēpestare qualē in florentissi
mo nuper francie regno. nomiatim i ce
leberrima parisiensi ciuitate contigisse
non proisus ignorat et nos intuemur.
Uolucer Accipe sup istis doctrinā
theologie celit' immisse quaz deinceps
non me loqui putato. Cōquerens o hō
q etate tua multi depereūt qd qso no/
uū accidit. hz etas oīs mortuos suos q
tidie recipit terra mille modis humanū
gen'. hos pestis. illos fames. alios gla/
di'. multos naufragia. morbi. icēdia. vo
ragines absumunt. qppe terra sūt r i t/
ram reuertunt. Mentiebaris o neqz dū
Eue dicenti Ne forte moriamur. s bintu
listi: nequaqz. oēs ex tunc capitali suppli
cio adiudicati sūt. Nil refert qz por. qz
posterior securi mortis seriat. vnum da
bo tibi qd iure confitear esse timendum
q merito vel demerito vita iamiaz citis/

sime desitura finiat apud iudicē deum.
Scio mecū fateberis. interrogo te re/
spondeat existimatio tua. Mortuos qz
immatura violenta qz nece defles ere/
ptos aut iusta causa pdidit aut iniusta?
si iusta. cur inculpas iusticiā? Cur nō le
taris lauans man' tuas in sanguie pctō
ris? Si iniusta. vide si sobriuz ē eos plā
gere qz p iusticia morientes/ brōs chīs
appellat? S3 dices potuerāt iniusti vi/
uēdo corrigi. iusti hō pl' ad suā aliorum
qz salutē superstites iustificari. Quid si
sordidus sorduisz adhuc si sue damna/
tionis assidue penas auxissz Justus hō
vt sepe fit excidisset a iusticia? Patz la
tius ista deductio. nonne variū sūt euen
tus belli. Et nūc istū nūc illuz consumit
gladi' vt non glorie accind' vt discid'
qm nō ē fortū bellū dicit Ecciaestes S3
ad altiora pscendē nostre rōes volūt q
nihil casuale. nihil fortuitū tradunt do.
cuius consilia sup filios hoīm humana
curiositas pprehendere p singula nō p
sumat. Attingamus tñ aliqua qualia ex
apheticis et historicis libris nris fas ē
colligere. Destruerunt assyriū idolatre
quidē sine deo hierusalē sanctā ciuitatē
cū populo. Quid p Isaiā dicat dñs: au/
di Ele assur virga furoris mei et bacul'.
ipe ē i manu eoz mea idignatio Sequit
tur Ipse autē non sic arbitrabit. r cor
eius non ita estimabit. sed ad conteren
dū erit cor ei'. Ecce q de' malos de po/
pulo suo: int' qz nō dubiū fuisse qsdam
inocētes: voluit p lōge deteriores affli
gē: qles appellat hōgā furoris sui. qzuis
obseq deo blasphemi n credēt. qd si ta
le aliqd opat' ē mō de' q ptatē hz vite r
mortis: in cuius conspectu nō iustifica
bit' omnis viuēs. Nonne frequēter i re
gimine reipublice cupiditas se putat ca
ritatē? cum hec commune bonum. illa p
priū commodum sp inqrat. Esto sit char
ritas qd si nō adhibuit p sui suoz qz cu
stodia cōtra pditiosas insidias cautelā
qualē hūana pt et exigit industria. Quid
si bellassent aduersos infideles aut ad/
uersus exteros sui regis hostes et oc/
cubuisent. felices eos i altera vita. nō/
ne iudicares nec morte turpi functos?

Libri quarti de cōsolatiōe theologie

Quod si p̄ntem t̄m respicis vitam terreat apostolus. si in hac vita t̄m sperantes sumus miserabiliores sumus omnib⁹ hoībus. **Q**uis preterea nouit. si ascenderit ī aures dñi sabaoth clamor flagitioꝝ scelerū et abominationū qb⁹ vel populus vel rectores et nobiles vel vtriq; forsā peccauerāt q̄s tradidit de⁹ non in man⁹ infidelium vt alias plerūq; qñq; p wādalos et gothos ⁊ hunos. aliqñ p alios nominatim p̄t spurcissimaz carnis corruptionem vt aliquibus reuelatio dixit **E**xposuit suos modo de⁹ cladib⁹ belloꝝ civilium vbi tumultuat⁹ populus cōtra nobiles immo sine lege sine ordie nobiles inter se cuz dissecatiōe mutua populoz se destruunt **P**unit crede mihi de⁹ occultiora sepe delicta per flagella patētia. alla etiam q̄ p contritum cor ⁊ humilium deleta p̄deꝝ fuerunt quo ad culpam repetit in penā. **H**inc fit vt aliq̄s p̄ntialit̄ bene viuentes aliqñ cōphēndat afflictio aut p̄ puo sicut putat delictō nouo grādiōꝝ punitio subsequatur quēadmodū cernē ē in corpis egritudinibus q̄ ad occasionem facilem oriri vident̄ aut recidiuū pati **S**ed da nullū neq; mō neq; antea precessisse demeritum virtus vel exerceat ad meritum vel ad premiū coronat̄ **A**dde q̄ mutat deus vt placet regna de gente in gentem. p̄t in iusticiis ⁊ varios dolos **N**abugodonosor mente captus testis est. testis troia. testis **R**oma. testis daniel de dissipatiōne monarchiarū quattuor principalium **H**z enim quelibz res in terris quandā sue durationis periodum atq; vicissitudini subiecta est. sit homo. sit domus. sit ciuitas. sit regnum. sit imperium. **D**uta uit preterea dñs sacerdotium **H**ely iux reuelationem **S**amueli factā **L**uius genus **S**aul exterminauit cum ciuitate sacerdotum in ore gladij. viros et mulieres puulos et lactētes **V**bi precor attē de vigilanter. **E**st enim p̄posito res act commoda. vide quis occasionem presterit proximam neci crudelissime sacerdotum ac virorū vestitoꝝ ephor lineo cum mulieribus et puulis et lactentib⁹ et prorsus innocuis cū horrenda demo-

litiōe ciuitatis **N**onne legis q̄ declinauerat dauid ad achimelech sacerdotē sūpserat ī nēitate famis panes sanctos cū gladio goliad neuter istic culpabilis **E**t de dauid testis. **J**es⁹ in euāgelio **L**icet vs⁹ sit bona mente reuerse memorās executus est **N**ihilomin⁹ **S**aul irritatus malayoluntate destructionem quaz deivoluntas optima se facturam predixerat. **C**anitur in psalmis de deo. **C**onuertit cor eoz non dubiuz egyptioꝝ vt odiret populum suum ⁊ dolum facerent in seruos eius **C**onuertit intellige quia materiam odij et doli ministravit in multiplicatione hebreoz ⁊ in miraculorum p̄ **M**oysem ostensione. **Q**uocira facile p̄t eē fallax argumentuz **P**rouenerunt existius operatiōe scandala mortes. malaq; sine numero **E**git ergo talis culpabiliter. nihil enim tam bonum quo neq; tia peruersorum nequeat abuti. **E**xemplū in p̄tatione fidei p̄ martyres claret **E**t primo ī predicatione ch̄i q̄ nō venit pacē mittē in trā sed gladiū **C**ui⁹ ortus vtiq; diuinus tot innocentes p̄ herodē dedit neci **C**astigat pater filiū. medic⁹ egrotū ipsi se perimūt. nunquid aiget pater sup filio. medicus sup egrotopniā. q̄ mortis occasionē dedisse vili sunt. nō puto. **N**otaueris et in p̄nti re quēadmodū pugnauerūt filij israel tribus vicib⁹ contra beniamin ob vindictā pessimi sceleris in vxore leuite **C**ausa iusta erat et qd̄ fortasse miraberis. dederat deus ascensum pugnantib⁹ **U**icti sunt primo ⁊ itez scdo vsq; ad internerionem quinquaginta milium pugnatorū ex israel. **T**ertia pugna dedit eis purgatis et humiliatis victoriam vsq; ad omnimodam pene deletionem beniamitice tribus **N**ō discurras per plurima. scrutanti quippe scripturas meas occurrūt talia copiose quorum lectio viuax est et quasi malleus conterens petras **C**onso lationem deniq; faciens cōtra mortaliū casus inopinatos ⁊ qui iusta dei bonitate vident̄ indigni **S**i vident̄ ait **E**cclēstastes calumnias egenorū ⁊ violēta iudicia. et subuerti iusticiam ī puincia. non mireris super hoc negocio qm̄ excelso

Prosa quinta

excellior alius est **E**t insup vniuerse ter
re rex imperat seruienti. ⁊ ita imperat
vt seruiant sibi etiam nescientes etiam
repugnantes ⁊ odientes vt demones;
Nis nullū ex amicis p̄dē. vis eos possi
dere trāquille. omnes in deo dilex̄is.
suā vitā. suā gloriā. suas diuitias in eo
reconditas habe. vtiq; sicut non p̄ditur
de⁹ sic amicos cū suā vitā gloriā diuitijs
sp̄ et vbiq; possidebis. **C**eterū nemo de
sperauerit de te iesu bone qm̄ cū iratus
fueris: mie recordaberis. **T**u p̄ tēpe
statē tranquillū facis. **T**u rempublicam
p̄ varias agitatioes purificare scis. ve
lut ex actione mutua elem̄torū nobilio
ra gignis mixta **A**pud te sūt innumera
biles modi purgationis et saluationis
electorū. vn̄ p̄ ignominia mortis q̄ libe
rat etiam a purgatorijs supplicijs. alius
p̄ ablationē totalē t̄paliū cū corpore vn̄
laqueus p̄terit̄ oīm debitorū. q̄rū for
tassis alio modo non erat bene possibi
lis solutio **A**lij forsitan egerūt tepide ne
gligent̄ cāz vel iusticie publice vel legi
diuine aut circumstātiā culpabiles ha
buit sua prosecutio. oīa mors abolē po
tuit eo efficacius q̄ p̄tūmēl̄ illata ē cat
ruitq; sepulcro. **T**alia q̄s oīa dinumer̄?
Audebo sublimi⁹ vocē attollere plenā
consolatiois sancte. **I**taq; desolationū
oīm q̄s furor hostilis opat̄ ē p̄tū conq̄
reris iterrogo qualis assignatur causa?
Si libido dominādī regendi q̄: si vidi
tē zelus effer⁹. si diuitiarū vel opū exe
crāda fames. si tituli fortassis alij nō mi
nus scelerati sacrilegi nephandiq;. **F**eli
ces oro nonne sunt q̄ virtuosus animis
obsistē conati sunt q̄uis in oculis hoīz
supari **A**uctores vero tāto infeliciores
q̄nto nihil infelicius impunita licētia et
p̄speritate peccātū qualius miserearis
velim p̄ sua cōuersiōe salute q̄s depre
cans **Q**u si cā iuxta quorundā impuden
tiā (q̄ se de p̄ticia dānat) assignet̄ defē
sio catholice veritatis. vitia querens et
errores corrigere. ⁊ hoc corā iudice le
gitimo nūc ordinario nūc sup̄mo. qd̄ ifi
dent̄ affirmaueriz bt̄s esse mortuos q̄
p̄ lege dei sui certauerint vsq; ad mor
tē exēplo tot martyz? **Q**uid stupes qd̄

me respic.⁹ nolito mirari. si h̄z quotidie
martyres suos mund⁹ si caro si diabol⁹
cur non habeat suos ch̄s? **H**ic aposto
l⁹ **O**portet hereses esse vt qui p̄bati sūt
manifesti sūt **Q**uomodo manifesti? pla
ne in bonum si legem dei defenderint
strennue. sed prorsus in maluz si vel ma
ligne impugnaverint aut impugnan
tibus fauerint impudent̄ subdole neq̄t̄
subuertēdo vel negādo iusticiam. **T**a
les dixeris scandalorum causam omni
um qualem egerunt in alios persequen
tes aliquos vsq; ad coronam martyrij.
Quo pacto inquires? **R**espondeo non
ne martyrij causa fuit vt pro ch̄o. pro
veritate. pro iusticia. pro vitiorū redar
gutione mors vndecunq; tolerat̄? **A**t
tende que causa reddiderit ip̄m **A**bel p̄
mū martyre in lege nature **H**ec nimiz
q̄ in odium iusticie religiose qua sacrifi
cium obrulerat deo placabile **C**ayn frat̄
eū nihil tale cogitantem egredientē in
agrum insidiosē peremit **V**ides quo pa
cto fit aliquis martyz etiam dum igno
rat **O**mitto de septem fratribus macha
beis in lege scripta qui non ob aliam
causam q̄ ne legem in porcine carnis
esu violarent atrocissime necati sunt.
Non loquar de **J**ohanne baptista qui
legis vtriusq; moȳsi et ch̄isti limes q̄
dam fuit cuius martyrijz aliam non in
uenitur causam habuisse nisi redargui
tionem publici incestus. **T**homas can
tuariensis ob defensionem ecclesiastice
libertatis **L**codogarius ob zelum do
mus francie contra **E**broynum **A**gha
thes **A**gnes et **L**ucia propter fidem
castitatis glorioso celebrantur marty
rio **E**t ita de plurimis quorum exem
plis perspicuum fit omnem hominem
qui perimitur odio iusticie et veritatis
dum sectatur illam prosequitur aut de
fendit insignitur apud deum vero titū
lo martyrij qualecunq; fuerit apud ho
mines iudicium. **Q**uid si plus aliquid
addiderim **I**nnocentes quidez deos
considero quos esse martyres nullus q̄
fidez habet eccie dubitauit **S**ed que ra
tio martyrij nunquid alia dabit̄ q̄ odi
uz ch̄isti ex ambitioe regnādī pueniēs

Libri quarti de cōsolatiōe theologie

Ubi rursus colligit hec regula q̄ infātes aut pueri quanto magis prouectiores quos in odium christianorum seu christi vel sue legis perimunt infideles. iudei. saraceni. vel pagani. aut aliqui nomine tenus christiani: hereticantes apostateq; facti aut in tyrānidis rabiez versī tales martyrio coronantur etiam mortis timidi. precipue si non alius criminis obex inest actu. **N**ec insideāt aīo tuo si absq; fictione meus es discipul⁹. **N**ec mentis perturbaciones radicatus euellant qm̄ altior. securior. salubrior. religiosior. et gloriosior. non est altera cōsolatio ad quā prouehere possit doctrina mee legis q̄ martyrii tolerantia. per q̄ deletur in pprio sanguine quelibz culpa simul et pena vt p̄tinus homo liber et expeditus euolet in celum vbi statū habet oīm bonorū aggregatiōe perfectū

Volucer **A**ctenus o monache theologia locuta sit. nos ex sua n̄ra q; colloquutione breuiter epilogantes sumamus hoc compendiosum in omni tribulatione solamen vt toto corde suspiremus lenantes oculos in celum ⁊ dicentes. **D**eus ē pater miarum et totius cōsolationis in cuius miseratione sperandum ē cuius se voluntati conformandum ē. a quo est virtus paciētie. in quo ē serenatio conscie. **N**os interim trahere conemur in affectuz quod sub quadrūdo disseruimus per intellectū. **M**onachus **F**iat ita precor et pax dei que exuperat omnem sensum corda et intelligentias nostras custodiat in charitate dei et paciētia christi vt per paciētiā et cōsolationem scripturarum spem habeam⁹. **A**men.

ExPLICIT tractatus de cōsolatione theologie venerabilis patris et magistri **J**ohannis **G**erson cancellarij parisiensis professoris in sacra pagina eximij.

Impressus p̄ me **J**ohāne **K**oelhoff de **L**ubæk **C**olonie ciuem **A**nno salutis **M**.cccc.lxxxviii.

K. R. 400

